

Advies

Datum: 14/11/2025

Inleiding

Dit document bevat de input van de Vlaamse Vereniging voor Ruimte en Planning (VRP vzw) in het kader van de publieke raadpleging bij de conceptnota BRV d.d. 14 juli 2025.

Op 10 oktober 2025 organiseerden we een werksessie met een twintigtal personen uit ons netwerk die ervaring hebben met het opstellen van (gemeentelijke, provinciale) beleidsplannen, of met onderzoek. Bij deze werksessie werd zowel de vraag naar sleutelkwesties als de ruimere adviesvraag over de conceptnota BRV behandeld.

In een eerdere nota, d.d. 22 oktober 2025, gaven we al een aantal sleutelkwesties mee waarvan we vinden dat ze prioritair verdere uitwerking nodig hebben met het oog op het opmaken van het voorontwerp BRV. Een aantal van deze kwesties komen in dit algemene advies opnieuw aan bod.

In deze nota gaan we in op de volledige conceptnota. We geven in elk van de hoofdstukken eerst onze opmerkingen, en vertalen die vervolgens ook telkens in suggesties voor het proces, de strategische visie, of de beleidskaders. Aan het eind van het document voegen we nog een overzicht in van al onze aanbevelingen.

Vanuit VRP stellen we ons uiteraard beschikbaar om verdere toelichting te geven bij beide nota's.

Proces

Inspraak

De conceptnota wordt voorgesteld als een dialoognota, of een "uitnodiging tot debat en overleg" (p. 14). De VRP merkt een moeilijk samengaan van twee doelstellingen, beide bewonderenswaardig: enerzijds de doelstelling om het BRV deze legislatuur af te ronden, waardoor het proces snel zal moeten gaan; anderzijds de doelstelling om een uitgebreid participatietraject te voeren.

Gezien de tijdsdruk lijkt het de VRP niet mogelijk om de tijd te nemen voor een brede bevraging van de bevolking (en, gezien het ontbreken van communicatie naar de bevolking zoals dat voor het groenboek / witboek het geval was, lijken de opstellers ook te beseffen dat dat niet mogelijk is). Het lijkt ons perfect verantwoordbaar om op een beperkte, maar gerichte manier aan inspraak te doen. De VRP vraagt dan wel dat duidelijk verantwoord wordt welke vorm die inspraak krijgt doorheen het traject.

Suggestie VRP:

- **Verduidelijk, wat het proces betreft, dat de tijdspanne voor opmaak van het BRV geen uitgebreide participatie toelaat, en maak (en verantwoord) keuzes voor waar gerichte inspraak nodig en wenselijk is.**

Stellingname

De VRP merkt op dat de conceptnota op heel wat punten warm en koud blaast (bv. zonevreemde gebruiken worden teruggedrongen maar krijgen tegelijk ontwikkelingsperspectieven, harde bestemmingen moeten verdwijnen maar tegelijk wordt gesproken over een compensatie van bestemde bedrijventerreinen en wordt zelfs naar nieuwe bedrijventerreinen gezocht, ...). De vele doelstellingen die in het document staan zijn niet altijd onderling verenigbaar, maar mogelijke strijdigheden – en daarmee de nood aan keuzes – worden niet benoemd.

Om echt een dialoog op gang te brengen lijkt het de VRP wenselijk dat dit juist zo veel mogelijk gebeurt, zodat moeilijke keuzes doorgesproken kunnen worden en niet pas opduiken op een moment dat het al te laat is. Controversiële uitspraken zijn productiever voor de dialoog dan een illusie dat alles verenigbaar is. Een interessante techniek hiervoor, die in Nederland al breed ingang vindt¹, is een scenariobenadering – zonder meteen al één oplossing naar voren te schuiven, kan de impact van de ene of de andere keuze uitgewerkt worden in verschillende scenario's, waardoor de voor- en nadelen daarvan besproken kunnen worden.

Voor de conceptnota zelf is dit niet meer mogelijk, maar we geven dit mee als een algemene opmerking voor het verdere proces.

Suggestie VRP:

- Maak mogelijke tegenstrijdigheden tussen doelstellingen – en de keuzes die daardoor gemaakt moeten worden – zo duidelijk mogelijk, zodat hierover geïnformeerd gediscussieerd kan worden.
- Daarbij kan een scenariobenadering nuttig zijn om de voor- en nadelen van bepaalde keuzes duidelijk en bespreekbaar te maken.

Geïntegreerde uitwerking

In de conceptnota is gekozen voor een zestal thematisch-sectorale beleidskaders. Elke manier van opdelen in beleidskaders (sectoraal, territoriaal, strategisch ...) heeft eigen voor- en nadelen, en hoewel de voorkeur van de VRP niet naar sectorale beleidskaders uitgaat, kunnen we hier ook begrip voor opbrengen.

Deze keuze heeft wel tot gevolg dat voor de verdere uitwerking van de conceptnota naar een voorontwerp, bijzondere aandacht zal moeten uitgaan naar de manier waarop de samenhang tussen de verschillende beleidskaders bewaakt wordt. In de conceptnota staan al heel wat doelstellingen die in de praktijk onderling tegenstrijdig kunnen zijn. Het lijkt de VRP dan ook een groot risico op vergroting van deze tegenstrijdigheden in te houden als de beleidskaders richting voorontwerp elk afzonderlijk uitgewerkt worden.

Werken met een ruimtelijke vertaling in structuren of figuren over de verschillende beleidskaders heen – zoals we verder voorstellen – kan hier deels een antwoord op bieden, omdat daarmee de impact (en de verenigbaarheid) van de verschillende doelstellingen op het terrein duidelijk wordt.

¹ Zie bv., voor de ruimtelijke inrichting van Nederland in het algemeen: <https://www.pbl.nl/sites/default/files/downloads/pbl-2023-ruimtelijke-verkenning-2023-samenvatting-bevindingen-4832.pdf>; voor landbouw en natuur in het kader van Europese verplichtingen: <https://www.pbl.nl/publicaties/landbouw-en-natuurverkenning>, voor welvaart en leefomgeving: <https://www.pbl.nl/publicaties/toekomstverkenning-wlo>.

Suggestie VRP:

- Zorg voor het vervolgtraject dat beleidskaders niet afzonderlijk van elkaar, maar juist in hun samenhang verder uitgewerkt worden.
- Gebruik de ruimtelijke vertaling in structuren of figuren (zie verder) om de verenigbaarheid van de beleidskaders te toetsen.

Aandacht voor regelgeving

De grootste drijver voor tendenzen als het stijgende ruimtebeslag, de toenemende verharding, het gebrek aan grond voor jonge landbouwers ... is niet het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen dat met het BRV opgeheven zal worden, maar de vele decretale afwijkingsregels die opgenomen zijn in de VCRO. De conceptnota wijst in verschillende passages al terecht op de problematiek van de zonevreemde basisrechten en functiewijzigingen. Er zijn echter nog heel wat andere afwijkingsregels die een negatieve impact hebben op het ruimtebeslag, en die met het oog op 0ha/dag in 2040 niet houdbaar zijn.² Ook andere doelstellingen dan het beperken van het ruimtebeslag dreigen ondergraven te worden door de afwijkingsregels. Zo hindert bv. art. 4.4.8/1 VCRO een performant beleid rond ruimte voor economie en verweving, of rijmt art. 4.4.9 VCRO niet met een gebiedsgericht beleid rond energie.

De VRP vreest dat het problematisch zou kunnen zijn om pas met een aanpassing van deze regelgeving te starten wanneer het BRV goedgekeurd is. In eerdere dossiers zagen we dat het aankondigen van een beleidswijziging, zonder meteen de daad bij het woord te voegen, juist voor een tegenovergesteld effect zorgde: de Boskaart leidde tot een piek in aangevraagde of illegale boskap, de aankondiging van de (toen nog) betonstop tot pogingen tot snellere realisatie op onbebouwde percelen.

We stellen dan ook voor om, voor aanpassingen aan de aangehaalde afwijkingsregelgeving, niet te wachten op de goedkeuring van het BRV, maar om parallel met de opmaak daarvan al een wijzigingstraject voor de VCRO op te starten. Een mogelijkheid is om de inwerkingtreding van de aanpassingen te koppelen aan de goedkeuring van het BRV.

Suggesties VRP:

- Heb aandacht voor decretale (afwijkings)bepalingen die de doelstellingen van het BRV ondergraven, en kijk daarbij ruimer dan enkel naar de zonevreemde basisrechten en functiewijzigingen.
- Start parallel met de opmaak van het BRV een wijzigingstraject voor decretale (afwijkings)bepalingen die de doelstellingen van het plan ondergraven, zodat de wijzigingen tegelijk met (of onmiddellijk na) de goedkeuring van het BRV in werking treden.

² Het gaat minstens om de afwerkingsregel (art. 4.4.3 VCRO), het sociaal-cultureel of recreatief medegebruik (art. 4.4.4 VCRO), de handelingen van algemeen belang (art. 4.4.7 VCRO en uitvoeringsbesluit), stallen voor hobbydieren in landbouwgebied (art. 4.4.8/2 VCRO), het planologisch attest (artt. 4.4.24 – 4.4.29 VCRO). Ook de vrijgestelde handelingen (art. 4.2.3 VCRO en uitvoeringsbesluit) zijn mogelijk problematisch, zij het eerder voor verharding dan voor ruimtebeslag.

Opmerkingen bij de conceptnota

Rolverdeling en taakstellingen

Met het nieuwe systeem van beleidsplanning werd afstand gedaan van de vroegere concepten over bevoegdheidsverdeling (subsidiariteit, hiërarchie tussen de Vlaamse, provinciale en gemeentelijke plannen). De VRP merkt dat dit bij heel wat lokale besturen vragen oproept over wat van hen verwacht wordt, en hoe het BRV zich tot hun plannen en ruimtelijk beleid zal verhouden.

In de conceptnota wordt op verschillende plaatsen gesproken over de verhouding tussen verschillende bestuursniveaus. Zo lezen we o.a. dat Vlaanderen bij verdeelvraagstukken doelen per regio zal bepalen, provinciale en lokale besturen bij hun ruimtelijk beleid zal ondersteunen, de regiowerking versterkt, aan geïntegreerde gebiedsontwikkeling doet ... (p. 35). Tegelijk wordt voor bepaalde doelstellingen al geïnsinueerd dat het vooral aan het lokaal niveau is om deze vorm te geven: bv. voor locaties voor bijkomende woningen (p. 87), voor de implementatie van klimaatadaptatie, waterkwaliteit, LULUCF en biodiversiteit (p. 108). Verder wordt gesteld dat Vlaanderen op basis van het ruimtelijk kompas – waarvan de uitkomst voor een concreet geval weinig voorspelbaar is – zal adviseren en in beroep zal gaan bij / tegen beslissingen op lokaal niveau (p. 59). Omwille van het ontbreken van een duidelijk *governance*-concept als rode draad door het document (zoals subsidiariteit in het RSV), en omwille van het gebruik van eerder vage termen als “samenwerking”, is niet heel duidelijk hoe deze passages zich tot elkaar verhouden. Zo ontstaat verwarring over wat van welk bestuursniveau wordt verwacht, en waarom.

De VRP stelt daarom voor om al in de strategische visie een conceptualisering van de governance-structuur te maken. Daarvoor lijkt het ons nuttig om heel concreet het onderscheid te maken tussen uitdagingen die nood hebben aan een sterkere sturing vanop Vlaams niveau, en waarvoor het BRV dus op een meer rigide manier (bv. via taakstellingen, concrete opdrachten) de aanpak zal sturen, en anderzijds uitdagingen waarvoor een *bottom-up* aanpak vanuit de lokale besturen of een vrij initiatief vanuit eender welk bestuursniveau gepast is. In de uitwerking van acties binnen de beleidskaders kan dan telkens vanuit deze algemene verdeling verantwoord worden waarom het initiatief voor een actie bij de lokale besturen, dan wel bij het Vlaams niveau wordt gelegd.

Voor uitdagingen die meer sturing nodig hebben vanop Vlaams niveau denken we aan (1) internationale verplichtingen: klimaatadaptatie, waterkwaliteit, LULUCF, natuurherstel, hernieuwbare energie, ... en (2) verdeelvraagstukken: reductie van bijkomend ruimtebeslag, bindend sociaal objectief, ruimte voor economie, aquathermie ... De VRP is van mening dat het voor elk van deze uitdagingen beter is om op voorhand (nl. in het BRV zelf) zo duidelijk en concreet mogelijk te zijn over wat de provincies en lokale besturen moeten doen om ze aan te pakken. Strenger of meer sturend optreden via het BRV lijkt ons efficiënter dan achteraf ingrijpen via adviezen en beroepen.

Zoals we in ons eerdere advies rond sleutelkwesties aangaven, lijkt het de VRP wenselijk om over het thema *governance* verdere werksessies te organiseren.

Suggesties VRP:

- Strategische visie – conceptualiseer de *governance* in de strategische visie (zoals in het RSV gebeurde met ‘subsidiariteit’) zodat elk bestuursniveau haar rol duidelijk kan inschatten.

- Strategische visie – maak bij deze conceptualisering een onderscheid tussen (concreet benoemde) doelstellingen waarvoor een sterkere sturing vanop Vlaams niveau nodig is, en doelstellingen waarvoor het initiatief beter bij een ander bestuursniveau ligt.
- Beleidskaders – geef bij elke actie, onder verwijzing naar het *governance*-concept in de strategische visie, aan welk bestuursniveau het initiatief neemt en met welke partners samengewerkt moet worden. Betrek de andere bestuursniveaus bij het uitwerken hiervan.

Centrale rol van ruimtebeslag

De VRP is zeer tevreden over het feit dat wordt vastgehouden aan de ambitie om tegen 2040 geen netto bijkomend ruimtebeslag toe te laten. Dit is een moedige en nodige beslissing, gezien de druk die nog steeds ligt op het innemen van bijkomende open ruimte. We geloven ook dat deze doelstelling, mits een goed uitgewerkt transitiepad en een sterke operationalisering, haalbaar is.

Tegelijk stellen we ons vragen bij de centrale plaats die deze doelstelling krijgt in de conceptnota. Ruimtebeslag is in de eerste plaats een analytisch concept, en ondanks het harde werk dat tot hiertoe al gestoken is in het bekendmaken van dit concept bij ruimtelijk professionals en (in mindere mate) leken, blijft het een vrij abstract, negatief begrip. De VRP vindt absoluut dat het ruimtebeslag teruggedrongen moet worden, en dat de doelstellingen errond behouden moeten blijven, maar ziet dit liever duidelijker geformuleerd als een middel om een doel te bereiken. Dat doel (een gezonde, klimaatbestendige, levendige ... omgeving) is op dit moment weinig duidelijk in de conceptnota.

Daarbij komt ook dat het werken met ruimtebeslag als kernconcept zorgt voor een nogal zwart-witbenadering, waarbij het lijkt alsof alle bestaand ruimtebeslag te behouden en/of te transformeren is (zie p. 46). Hier en daar wordt dit genuanceerd door er “goed gelegen” ruimtebeslag van te maken, maar het wordt – opnieuw omwille van het ontbreken van een toekomstbeeld – niet concreet welk ruimtebeslag wel, en welk ruimtebeslag niet wenselijk is om te behouden, en waarom.

De VRP wijst erop dat er vandaag heel wat ruimtebeslag is, ook binnen harde bestemmingen, dat op termijn beter verdwijnt. Dit ‘ongewenst’ ruimtebeslag versterken en/of transformeren zou problematisch zijn omdat het toekomstige uitdoofscenario’s (sociaal en financieel) bemoeilijkt. Zeker met het oog op de toestand na 2040, waarin elke nieuwe ruimte-inname gepaard zal moeten gaan met het wegnemen van ruimtebeslag elders, wordt best vandaag al gewerkt aan het bepalen in welke zones ruimtebeslag op termijn beter uitdooft. Om dat te kunnen doen, is een koppeling nodig met een beeld van de gewenste toestand waar die ingrepen naartoe moeten werken.

Een zo concreet mogelijk toekomstbeeld van “het Vlaanderen waarin we willen leven”, uitgewerkt in de strategische visie, lijkt ons essentieel om te zorgen dat het BRV een document wordt waar we als Vlamingen (zowel de modale burger als lokale besturen, middenveld, ...) allemaal achter staan. Ruimtebeslag komt dan naar voor als één van de (belangrijkste) middelen om tot dat toekomstbeeld te komen.

De VRP suggereert om voor dit toekomstbeeld te vertrekken van een integraal verhaal over de open ruimte en de fysische structuur (zie ook ons advies over de sleutelkwesties).

Suggesties VRP:

- Strategische visie – behoud de ambities rond ruimtebeslag, maar kader ze eerder als middel dan als doel.
- Strategische visie – zorg voor een zo concreet mogelijk toekomstbeeld van “het Vlaanderen waarin we willen leven”.
- Strategische visie – vertrek voor dit toekomstbeeld vanuit een integraal verhaal over de open ruimte en de fysische structuur.

Ruimtebeslag en bestemming

Bijkomend merken we op dat de samenhang van ruimtebeslag en bestemmingen deels wel aan bod komt, maar weinig is uitgewerkt. De conceptnota beweegt terecht weg van de sterke focus die het RSV nog legde op bestemmingen, richting ruimtebeslag. Tegelijk blijkt de “ruimteboekhouding” toch weer op te duiken in de intro van de beleidskaders (pp. 81-83), zonder een duidelijke uitleg over de link tussen bestemming en ruimtebeslag. Het aanduiden van extra ‘zachte’ bestemmingen zorgt niet automatisch voor meer natuur en bos, en zorgt zelfs niet altijd dat een gebied gevrijwaard blijft van ruimtebeslag. Omgekeerd zijn sommige ‘harde’ bestemmingen op het terrein gewoon bos- of landbouwgebied. En ten slotte zijn er heel wat vormen van ruimtebeslag (met als duidelijkste voorbeeld weginfrastructuur) die weinig tot niets met de bestemming te maken hebben.

Voor ruimtelijk professionals is het misschien evident dat een verandering in bestemming niet noodzakelijk een effect heeft op het terrein, maar voor de leek kan de verhouding tussen bestemde toestand en realiteit zeer verwarrend zijn. Door plots van de doelstellingen rond ruimtebeslag, rond levendige woonomgevingen, groenblauwe dooradering, ... over te stappen op een verhaal van hectaren per bestemming voor de ruimteboekhouding, wordt die verwarring eerder gevoed dan opgeklaard.

De VRP vraagt daarom om het onderscheid en de verhouding tussen de doelstellingen – gebaseerd op de feitelijke realiteit van het ruimtebeslag – en de middelen – o.a. via de juridische realiteit van de bestemmingen – heel helder te duiden.

Daarnaast stellen we ons de vraag of de ruimteboekhouding wel de prominente plaats hoort te krijgen die ze op dit moment heeft, en of ze zelfs niet stilaan losgelaten kan worden. In de context van het RSV was nog enigszins begrijpelijk dat ze een belangrijke rol kreeg, maar aangezien de focus nu richting ruimtebeslag geëvolueerd is, lijkt het vreemd om toch nog vast te houden aan een op bestemmingen gebaseerde boekhouding.

Suggestie:

- Strategische visie – verduidelijk de relatie tussen ruimtebeslag en bestemmingen op zo’n manier dat alle betrokken (ook niet-professionelen) elkaar kunnen begrijpen in de ruimtelijke dialoog die de conceptnota voor het BRV beoogt.
- Beleidskaders – stel het nut van de (op bestemmingen gebaseerde) ruimteboekhouding opnieuw in vraag, of geef ze minstens een minder prominente plaats.

Boekhouding en ruimtelijke vertaling

De doelstellingen in de conceptnota worden ofwel generiek, ofwel op een kwantitatieve manier geformuleerd: zo zouden er 450.000 extra woningen nodig zijn, moeten we naar 218.000ha natuur- en bosbestemming, ... Hoewel doelstellingen van deze aard heel concreet en monitorbaar lijken, wijst de VRP erop dat ze ook een logica van 1 = 1 impliceren. Zo lijkt het voor de realisatie van het plan om het even of de 450.000 extra woningen allemaal in Zoutleeuw terechtkomen, dan wel op één of andere manier gespreid over de hoofd- en landelijke kernen, terwijl dit in de praktijk een totaal ander toekomstbeeld oplevert voor Vlaanderen. Net zo kan een m² weggenomen verharding meer betekenen op een plek die met zware overstromingsproblematieken of hittestress kampt, dan op een plek waar het bodemtype zelfs geen infiltratie toelaat. Of is het beperken van zonevreemde functies iets anders in een zone met een actievere landbouweconomie dan in een grotendeels stedelijk gebied. Een ruimtelijke vertaling van de doelstellingen ("waar willen we wat") is nodig om te zorgen dat de "boekhouding" ook zorgt voor ruimtelijke kwaliteit.

De VRP merkt dat deze ruimtelijke vertaling in de conceptnota o.a. via het ruimtelijk kompas doorgeschoven lijkt te worden naar een fase na de goedkeuring van het BRV (bv. p. 50: *"Het is belangrijk om niet alleen te sturen in het gebruik maar ook op de locaties. Daarbij is het ruimtelijk kompas sturend."*) Het lijkt ons niet wenselijk om beslissingen op deze manier door te schuiven, omdat daarmee de samenhang van de ruimtelijke ontwikkeling verloren dreigt te gaan, omdat het een risico inhoudt op een *first come first served* aanpak van bijkomend ruimtebeslag, en omdat de negatieve trends van vandaag zich in de tussentijd gewoon voortzetten. Dat terwijl de conceptnota net heel terecht aangeeft dat we selectief en op een maatschappelijk doordachte manier moeten omgaan met toekomstige ontwikkelingen.

Zeker gezien het feit dat lokale besturen een belangrijke rol zullen spelen in het mee realiseren van het gewenste toekomstbeeld, en dat de realisatie dus op een nogal versnipperde manier zal plaatsvinden, is de nood aan een concrete ruimtelijke vertaling in het BRV zeer hoog. Het lijkt de VRP zonder ruimtelijke richtlijnen onmogelijk voor een lokaal bestuur om in het kader van een lokaal planproces te beoordelen welke keuzes wel en niet bijdragen aan de Vlaamse doelstellingen – het lokaal beleid van 285 steden en gemeenten in lijn brengen met een doelstelling zoals die van 450.000 bijkomende woningen op goede locaties vraagt om een zeer duidelijke verdeling, taakomschrijving en plaatsbepaling.

Voor de VRP is het de essentie van een ruimtelijk beleidsplan om duidelijkheid te scheppen over waar we waarop willen inzetten om het gewenste toekomstbeeld voor Vlaanderen waar te maken. Ruimtelijke keuzes (minstens op hoofdlijnen) horen dan ook in het BRV zelf thuis.

Suggestie VRP:

- Strategische visie en beleidskaders – stel de ruimtelijke vertaling van doelstellingen niet uit tot een fase na goedkeuring van het BRV, maar neem ze al op in het plan zelf.

Kaarten, structuren, selecties

Qua concrete uitwerking van de ruimtelijke vertaling is de VRP geen voorstander van kaarten die tot op perceelsniveau correct zijn – dit lijkt ons ook een onmogelijke opgave

voor het BRV. Wel lijkt er ons nood aan een manier om wensbeelden op hoofdlijnen ruimtelijk weer te geven.

Een eerste mogelijkheid daarvoor is om te vertrekken van de toekomstbeelden in vlekkenplan-vorm uit het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen, en deze bij te werken waar ze achterhaald zijn of updates nodig hebben. Dit heeft het voordeel dat een zekere continuïteit in het beleid gehouden wordt – we lezen o.a. voor de visie op natuur al dat teruggegrepen wordt naar de oudere structuren van VEN, IVON en NVWG (p. 105). Dit lijkt de VRP perfect te verantwoorden en door te trekken voor andere beleidsdomeinen, met de bedenking dat een goede uitleg bij deze structuren ook deel zou moeten uitmaken van het BRV, aangezien dat het RSV (en dus ook de verantwoording bij de keuzes daarin) zal opheffen. Deze optie lijkt ons binnen het tijdsbestek voor de opmaak van het BRV de meest haalbare.

Een tweede mogelijkheid is om niet vanuit het RSV, maar vanuit de veelheid aan bestaande analysekaarten en data te vertrekken om ruimtelijke keuzes te maken. Die kunnen de vorm krijgen van selecties die bij latere planprocessen verfijnd worden d.m.v. gebiedsgericht onderzoek, zoals bv. gebeurd is in het Beleidsplan Ruimte Limburg. Het voordeel hierbij is dat prioriteit gegeven kan worden aan de thema's die vandaag het meest relevant zijn, en die niet noodzakelijk aan bod kwamen in het RSV.

Suggesties VRP:

- Beleidskaders – werk in het BRV niet met kaarten op perceelsniveau.
- Beleidskaders – werk wel met op hoofdlijnen aangeduide ruimtelijke structuren of figuren om het gewenste toekomstbeeld te duiden, ofwel voortwerkend op de structuren in het RSV, ofwel vanuit beschikbare analysekaarten en data.
- Strategische visie – neem de belangrijkste ruimtelijke structuren en figuren uit het toekomstbeeld ook in de strategische visie op.

Omgevingsrechtvaardigheid

Een thema dat op dit moment ontbreekt in de conceptnota, maar voor de VRP van groot belang is, is omgevingsrechtvaardigheid. Niet iedereen heeft vandaag een gelijke toegang tot publieke voorzieningen, natuur, mobiliteit, werkgelegenheid in de buurt of zelfs een geschikte woning: op heel wat vlakken bestaat er omgevingsongelijkheid.

De keuzes die in het kader van het BRV gemaakt (of niet gemaakt) worden, hebben sociale en financiële effecten die deze ongelijkheden kunnen versterken, dan wel verminderen. Verdichting heeft heel wat sociale voordelen maar houdt bv. ook een risico op verdringing in, locatiekeuzes (bv. waar woningen, waar bedrijventerreinen bijkomen of juist verdwijnen) bieden financiële voordelen voor lokale besturen en nadelen voor andere, nieuwe (bestemde) open ruimte levert o.a. gezondheidsvoordelen op, maar kost omwille van de planschaderegeling heel wat geld aan de gemeenschap in het geheel, ...

Waar beleidskeuzes de omgevingsongelijkheid dreigen te bestendigen of te vergroten, kunnen in heel wat gevallen via flankerende maatregelen (fondsen, compensaties, ...) de negatieve effecten daarvan vermeden of opgevangen worden. Daarvoor is echter wel in de eerste plaats een goed zicht nodig op de effecten die de beleidskeuzes hebben. De VRP stelt daarom voor om voor (bepaalde) acties te analyseren welke sociale en financiële effecten de actie kan hebben, en om er – waar wenselijk – ook flankerende maatregelen bij te voorzien.

Suggesties VRP:

- Strategische visie – benoem in het gewenste toekomstbeeld voor Vlaanderen het bestaan van omgevingsongelijkheid, het belang van aandacht en remediërende maatregelen voor groepen die sociaal-ruimtelijk zwakker staan, en het belang van interbestuurlijke solidariteit.
- Beleidskaders – voer een sociale impactanalyse uit voor acties waarvan te verwachten valt dat ze bestaande (omgevings)ongelijkheden vergroten.

Ruimte en energie

Ten slotte geven we vanuit ons werk rond aquathermie al wat input mee voor het thema energie. Net zoals voor andere thema's het geval is, gaat het met de energietransitie om een uitdaging die geïntegreerd, over sectoren heen aangepakt moet worden. Om aquathermie als voorbeeld te nemen: het gaat niet enkel over de energietransitie, maar ook om waterbeleid, ecologie, wonen, ... Zoals hoger vermeld schrijft de VRP de sectorale opdeling van beleidskaders niet af, maar vragen we wel om voldoende aandacht te besteden aan de samenhang tussen de beleidskaders, en om te vermijden dat zaken verzuimd ontwikkelen en elkaar zo gaan tegenspreken.

Rond ruimte en energie merken we op dat de voorbije jaren op provinciaal, regionaal en lokaal niveau al heel wat initiatieven ondernomen werden om de energietransitie ruimtelijk te sturen, bv. de potentieelstudie Aquathermie Oost-Vlaanderen, Energielandschap Noordertuinen, Warmteplan Mechelen ... Telkens blijkt hieruit dat de energietransitie ook verdeelvraagstukken met zich meebrengt – in het geval van aquathermie is er bv. een limiet op hoeveel projecten het rivierwater kunnen gebruiken voor dat schadelijke gevolgen oplevert voor ecosystemen – en dat het niet op voorhand aanpakken van die vraagstukken zorgt voor een toestand van “eerst komt, eerst maalt” die ruimtelijk niet altijd wenselijk of efficiënt is, en vaak onrechtvaardig aanvoelt. Die verdeelvraagstukken overstijgen vaak het niveau van de gemeente of zelfs van de provincie.

Omwille van die verdeelvraagstukken vraagt de VRP dat Vlaanderen ook een sterkere rol opneemt in het ruimtelijk sturen van de energietransitie, waarbij de Vlaamse visie als impuls en sturing kan dienen naar regionale en lokale energieplannen toe. We vinden het zeer positief dat de conceptnota bv. voor windenergie al expliciet zegt dat het BRV uitspraak zal doen over locaties waar die een plaats kan krijgen (zie p. 97), maar zouden deze ruimtelijke reflex graag breder (ook voor andere energiebronnen) toegepast zien. Voor aquathermie zou het bijvoorbeeld ook goed zijn om minimaal de hoofdinfrastructuur aan te geven van waterlopen waar er prioritair op ingezet kan worden, waar het mogelijk is met bepaalde aandachtspunten, en waar het uitgesloten is.

Suggesties VRP:

- Beleidskader energie – waak over de samenhang met andere beleidskaders, zodat de energietransitie geïntegreerd, over sectoren heen aangepakt wordt.
- Beleidskader energie – zorg voor een ruimtelijke sturing van (de grote lijnen van) de energietransitie in het BRV, niet alleen voor windenergie, maar ook voor andere energiebronnen – zeker wanneer die ook verdeelvraagstukken inhouden.

Overzicht suggesties

Proces

- Verduidelijk, wat het proces betreft, dat de tijdspanne voor opmaak van het BRV geen uitgebreide participatie toelaat, en maak (en verantwoord) keuzes voor waar gerichte inspraak nodig en wenselijk is.
- Maak mogelijke tegenstrijdigheden tussen doelstellingen – en de keuzes die daardoor gemaakt moeten worden – zo duidelijk mogelijk, zodat hierover geïnformeerd gediscussieerd kan worden.
- Daarbij kan een scenariobenadering nuttig zijn om de voor- en nadelen van bepaalde keuzes duidelijk en bespreekbaar te maken.
- Zorg voor het vervolgtraject dat beleidskaders niet afzonderlijk van elkaar, maar juist in hun samenhang verder uitgewerkt worden.
- Gebruik de ruimtelijke vertaling in structuren of figuren (zie verder) om de verenigbaarheid van de beleidskaders te toetsen.
- Heb aandacht voor decretale (afwijkings)bepalingen die de doelstellingen van het BRV ondergraven, en kijk daarbij ruimer dan enkel naar de zonevreemde basisrechten en functiewijzigingen.
- Start parallel met de opmaak van het BRV een wijzigingstraject voor decretale (afwijkings)bepalingen die de doelstellingen van het plan ondergraven, zodat de wijzigingen tegelijk met (of onmiddellijk na) de goedkeuring van het BRV in werking treden.

Strategische visie

- Conceptualiseer de *governance* in de strategische visie (zoals in het RSV gebeurde met 'subsidiariteit') zodat elk bestuursniveau haar rol duidelijk kan inschatten.
- Maak bij deze conceptualisering een onderscheid tussen (concreet benoemde) doelstellingen waarvoor een sterkere sturing vanop Vlaams niveau nodig is, en doelstellingen waarvoor het initiatief beter bij een ander bestuursniveau ligt.
- Behoud de ambities rond ruimtebeslag, maar kader ze eerder als middel dan als doel.
- Zorg voor een zo concreet mogelijk toekomstbeeld van "het Vlaanderen waarin we willen leven".
- Vertrek voor dit toekomstbeeld vanuit een integraal verhaal over de open ruimte en de fysische structuur.

- Verduidelijk de relatie tussen ruimtebeslag en bestemmingen op zo'n manier dat alle betrokken (ook niet-professionelen) elkaar kunnen begrijpen in de ruimtelijke dialoog die de conceptnota voor het BRV beoogt.
- Stel de ruimtelijke vertaling van doelstellingen niet uit tot een fase na goedkeuring van het BRV, maar neem ze al op in het plan zelf.
- Neem de belangrijkste ruimtelijke structuren en figuren uit het toekomstbeeld ook in de strategische visie op.
- Benoem in het gewenste toekomstbeeld voor Vlaanderen het bestaan van omgevingsongelijkheid, het belang van aandacht en remediërende maatregelen voor groepen die sociaal-ruimtelijk zwakker staan, en het belang van interbestuurlijke solidariteit.

Beleidskaders

- Geef bij elke actie, onder verwijzing naar het *governance*-concept in de strategische visie, aan welk bestuursniveau het initiatief neemt en met welke partners samengewerkt moet worden. Betrek de andere bestuursniveaus bij het uitwerken hiervan.
- Stel het nut van de (op bestemmingen gebaseerde) ruimteboekhouding opnieuw in vraag, of geef ze minstens een minder prominente plaats.
- Stel de ruimtelijke vertaling van doelstellingen niet uit tot een fase na goedkeuring van het BRV, maar neem ze al op in het plan zelf.
- Werk in het BRV niet met kaarten op perceelsniveau.
- Werk wel met op hoofdlijnen aangeduide ruimtelijke structuren of figuren om het gewenste toekomstbeeld te duiden, ofwel voortwerkend op de structuren in het RSV, ofwel vanuit beschikbare analysekaarten en data.
- Voer een sociale impactanalyse uit voor acties waarvan te verwachten valt dat ze bestaande (omgevings)ongelijkheden vergroten.
- Energie – waak over de samenhang met andere beleidskaders, zodat de energietransitie geïntegreerd, over sectoren heen aangepakt wordt.
- Energie – zorg voor een ruimtelijke sturing van (de grote lijnen van) de energietransitie in het BRV, niet alleen voor windenergie, maar ook voor andere energiebronnen – zeker wanneer die ook verdeelvraagstukken inhouden.